

Äldre krisåtgärder håller inte nu, regeringen

Svenska Dagbladet den 28 mars 2020

I onsdags lanserade regeringen med sina stödpartier ett nytt krispaket, riktat mot små och medelstora företag. Detta är bra men otillräckligt och alldeles för krångligt! Många ekonomer höjer nu rösten för att konsekvenserna av social distansering till följd av corona-krisen kan bli ödesdigra. Indirekta kostnader för arbetslöshet förväntas utgöra större hot än stöden till företagen för att undvika konkurs. I USA blev 3 283 000 personer arbetslösa förra veckan. Ett åtgärds paket har lanserats på hela 20 000 miljarder kronor som inbegriper stöd till flygbolag och hushåll samt lån till företag, städer och delstater, motsvarande ungefär 10 procent av USA:s BNP.

Det som nu sker är framför allt en efterfrågekollaps med tydliga inslag av utbudskris med avbrott i globala värdekedjor. Till detta kommer en betydande osäkerhet framkallad av pandemin, men även av politiska beslut.

Regeringens krispaket har än så länge fokuserat på lånegarantier liksom insatser för att stärka likviditeten genom anstånd med vinstskatt och momsinsbetalningar och sänkta arbetsgivar- och egenavgifter samt stöd till hyror.

Många företag inom särskilt tjänstesektorn tappar snabbt intäkter och närmar sig konkursens rand. Det handlar om hundratusentals arbetstillfällen som riskerar att försvinna. Precis som under krisen 1991–93 kan effekterna bli permanenta, av de 500 000 som då blev arbetslösa återanställdes bara en bråkdel i reguljära jobb. Vi riskerar inte enbart ekonomin här och nu utan även återhämtningen under lång tid framöver. Situationen är synnerligen akut och krispaketen når inte de företag som är i störst behov av stöd.

Man kan hävda att konkurser i en lågkonjunktur är en del av den ekonomiska dynamiken och att alla företag inte kan räddas, vilket finansminister Magdalena Andersson också säger. Omfattande räddningsåtgärder kan innebära att företag som skulle gått i konkurs i en "vanlig" lågkonjunktur överlever. Men företagens problem är inte självförvållade, många som riskerar att gå i konkurs är tjänsteföretag med små marginaler som i normalfallet klarar en nedgång men inte en fullkomlig kollaps av inhemsk efterfrågan.

Ta frisör- och skönhetsalonger som exempel. I de senaste tillgängliga siffrorna från 2018 fanns 2 780 företag i branschen med 1–4 anställda varav majoriteten hade en anställd. På årsbasis omsätter ett medianföretag i branschen drygt 900 000 kronor och har en genomsnittlig personalkostnad på 360 000 kr per år. Personalkostnadernas andel av förädlingsvärdet uppgår till ungefär 90 procent, och nettoresultatet till 27 000 kronor per år. Företagen har i princip obefintliga marginaler och mycket begränsade tillgångar.

När dessa företag tappar motsvarande en normal månadsomsättning under mars och april innebär det ett intäktsbortfall på 80 000 kronor, samtidigt som det finns personalkostnader motsvarande 30 000 kronor. Till detta kommer löpande utgifter som lokalhyra, räntor och amorteringar. Minskade arbetsgivar- och egenavgifter reducerar i detta fall personalkostnaden till knappa 25 000 kronor och i bästa fall kan företagaren få ned hyreskostnaderna. Det innebär i praktiken att årsresultatet ändå är

utraderat på några veckor och att konkurs mycket snart återstår. Krispaketet ger viss respit men vi kommer få se många samhällsekonomiskt kostsamma konkurser.

Hotell- och restaurangnäringen befinner sig i en snarlik situation: konkursen kommer inom veckor.

Sveriges regering måste inse att situationen för de företag som drabbas i nuvarande kris endast marginellt förbättras av lån eller uppskjutna skatter. Åtgärder som fungerade under 1990-talskrisen och finanskrisen har inte samma verkningskraft i dag. I stället bör räntekostnader sättas till noll där det är möjligt, till exempel på skattekontot och ett tillfälligt moratorium införs vad gäller företagens amorteringar och räntor. Permitteringslöner underlättar men statens andel måste öka till minst 75 procent. På sikt kommer också mer kunskapsintensiva verksamheter – kärnan i det svenska näringslivets konkurrenskraft – påverkas.

De statsfinansiella konsekvenserna är för tillfället av underordnad betydelse. Samtidigt är det viktigt att det finns en broms att dra i om ekonomin vänder uppåt, oavsett om kostnaderna är 200 miljarder eller mer. Skulle Sveriges satsningar motsvara USA:s handlar det dock om 500 miljarder.

Beträffande nya och unga företag kommer investeringskapitalet sannolikt att minska dramatiskt. Därför bör Saminvest och Almi få mandat som frigör mer kapital (kravet om 50-procentig motfinansiering från privata investerare bör temporärt slopas). Likaså bör det skatterättsliga företrädaransvaret upphävas för att i största möjligaste mån undvika onödiga konkurser eller hämma styrelsebemanningen. Detta, kombinerat med någon form av krisstöd till egenföretagare, är de kortsiktigt viktigaste åtgärderna.

Samtidigt måste företagen se möjligheter till långsiktig överlevnad. Regeringens företagsakut innebär statliga lånegarantier med 70 procent. Det är fortfarande bankerna som ska göra en kreditbedömning och det är tveksamt om det typiska tjänsteföretaget kvalificerar sig. Dessutom måste kostnaden slås ut på långa lån – 10 till 30 år – med en räntekostnad strax ovanför den ränta staten betalar. Likaså är det viktigt att politikerna redan nu tar sig an det uppdämda reformbehov som finns i svensk ekonomi vad gäller matchningsproblem på arbetsmarknaden, utbildningssektorn, infrastruktur och uppskalning av mindre företag. Annars är risken betydande att de statsfinansiella kostnader som uppstår av hög arbetslöshet består under lång tid framöver.

Martin Andersson

Pontus Braunerhjelm

Johan Eklund